

BİBLİYOGRAFYA :

Mustafa Cavit, *Akşehir Kitabeleri ve Tetkikat (Kitabeler-Türbeler-Mezarlar-Akşehir'de Gömülü Ünlü İnsanlar)*, Muğla 1934, s. 9-15; Faik Soyman – İbrahim Tongur, *Konya Eski Eserler Kılavuzu*, Konya 1944, s. 163-167; İbrahim Hakkı Konyalı, *Nasreddin Hoca'nın Şehri Akşehir: Tarih-Turistik Kılavuz*, İstanbul 1945, s. 417-443; a.m.f., "Akşehir'de Mahmud Hayran Türbesi", *Tarih Konuşuyor*, sy. 29, İstanbul 1966, s. 2365-2369; Yekta Demiralp, "Akşehir Seyyid Mahmud Hayran Türbesi'nin Mimari Özellikleri ve İnşa Evreleri Hakkında Gözlemler", *9. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi, Bildiriler*, Ankara 1995, II, 23-31; a.m.f., *Akşehir ve Köylerindeki Türk Anıtları*, Ankara 1996, s. 65-71; Rifki Melül Meriç, "Akşehir Türbe ve Mezarları", *TM*, V (1936), s. 145, 146, 210-212; Yılmaz Önge, "Konya-Akşehir-Seyyid Mahmud Hayran Türbesi'nin Restorasyonu", *Rölöve ve Restorasyon Dergisi*, sy. 2, Ankara 1975, s. 77-121; Örcün Barışta, "Anadolu Medeniyetleri Sergisi Ardından Anadolu Beylikler Dönemi Ahşap İşçiliğinden Bir Sanduka", *MK*, sy. 44 (1984), s. 92, 93, 96.



YEKTA DEMİRALP

SEYYİD MEHMED EMİN EFENDİ

(ö. 1076/1665)

Osmanlı şeyhülislâmı.

I. Ahmed döneminde Halep kadısı olan ve Kara Sun'î lakabıyla tanınan Sun'ullah Efendi'nin (ö. 1023/1614) oğludur. Annesi tarafından Emîr Sultan'ın torunlarından olduğu kaydedilir; seyyid unvanı ile anılması da muhtemelen bu akrabalığa dayanır. Mehmed Emin Efendi, babasından eğitim aldıktan sonra İstanbul'a giderek devrin ulemâsından ve özellikle Azmîzâde Efendi'den ders alıp tahsilini tamamladı. Safer 1037'de (Ekim 1627) Nişancı Mehmed Paşa Medresesi'nde müderrisliğe başladı. Zilkade 1039'da (Haziran 1630) Yahyâ Efendi Medresesi'ne, Rebûlelvel 1042'de (Eylül 1632) Murad Paşa Medresesi'ne ve Ramazan 1043'te (Mart 1634) Sahn-ı Semân müderrisliğine getirildi. Rebûlelvel 1047'de (Ağustos 1637) Şah Sultan, Zilhicce 1048'de (Nisan 1639) Ayasofya-i Kebîr ve Cemâziyelevvel 1050'de (Ağustos-Eylül 1640) Süleymaniye medreselerine tayin edildi. Receb 1051'de (Ekim 1641) Selânik kadılığına getirildi, azlından önce Edirne pâyesini aldı ve Cemâziyelevvel 1053'te (Temmuz-Ağustos 1643) mâzul oldu. Receb 1056'da (Ağustos 1646) Halep, Zilhicce 1056'da (Ocak 1647) Kahire kadılığına getirildi; Şâban 1057'de (Eylül 1647) ayrıldı ve 1059'da (1649) İstanbul kadılığına tayin edildi.

14 Şâban 1060'ta (12 Ağustos 1650) İstanbul kadılığından azlından sonra kendi-

sine Güzelhisar ve Tokat arpalıkları verildi. Naîmâ, bu tarihlerde meydana gelen çeşitli hadiseleri anlatırken Sun'îzâde'nin ismini sık sık zikretmiştir. 1063 (1653) olaylarını naklettiği kısımda, şeyhülislâmlık makamında bulunan Bahâî Efendi'nin Seyyid Mehmed ile çocukluk dönemine kadar inen yakınlıkları dolayısıyla ona defalarca Anadolu kazaskerliğini vaad ettiğini, ancak vadinin yerine getirmediğini, bundan dolayı Seyyid Mehmed'in büyük bir üzüntü duyduğunu belirtir. Nihayet 12 Zilkade 1064'te (24 Eylül 1654) Anadolu kazaskerliği makamına tayin edilen Seyyid Mehmed, Şevval 1065'te (Ağustos 1655) emekli oldu. Ardından Rumeli pâyesi aldı ve Şâban 1067'de (Mayıs 1657) Rumeli kazaskerliğine getirildi. 1068 yılının Receb ayı ortalarında (Nisan 1658) azledildi ve inzivaya çekildi. Ancak 1071'de (1660-61) ikinci defa Rumeli kazaskeri oldu. Bu görevini sürdürürken 13 Cemâziyelâhir 1072'de (3 Şubat 1662) Köprülü Fâzıl Ahmed Paşa ile anlaşmazlığa düşen Esîr Mehmed Efendi'nin azli üzerine şeyhülislâmlığa getirildi.

Devrin kaynaklarında Mehmed Emin Efendi'nin "hafifmeşrep" olduğu ve şeyhülislâmlık makamının vakarını muhafaza edemediği, bu yüzden on ay kadar şeyhülislâmlık yaptıktan sonra yaşlılıktan dolayı bunama gerekçesiyle 9 Rebûlâhir 1073'te (21 Kasım 1662) toplanan divan sırasında alınan kararla azledildiği belirtilir. Ayrıca azil sebebi olarak umûr-ı hâriciyyesinin bulunmayışının yanı sıra rüşvet aldığı söy-

lentileri de gösterilir. Kaynaklarda zikredilen bir başka gerekçe ise Melâmîyye tarikatında kutub derecesine kadar yükselmiş olan Sütçü Beşir Ağa ile müridlerinin idamlarına fetva vermesidir (*DİA*, XXIX, 32).

Mehmed Emin Efendi, Muharrem 1076'da (Temmuz 1665) Beşiktaş'taki yalısında vefat etti. Mezarı Üsküdar'da Aziz Mahmud Hüdâî Dergâhı civarındadır. Mehmed Nermi Haskan'ın verdiği bilgiye göre Mehmed Emin Efendi'nin büyük kavuklu şahidesi, caminin kible tarafında yer alan ve 1894 depreminden sonra yapılan tamir esnasında caminin büyütülmesi sebebiyle cami sahnının altında kalan mezarlıktır. Kavuğunun Selimzâde kabrinin önünde bulunduğu bilgisi verilmekte ve kabrinin Fâik Paşa'nın yanında olduğu tahmin edilmektedir. Mehmed Emin Efendi'nin Deriş Abdî-i Mevlevî'den meşkettiği ta'lik hatında maharet sahibi olduğu kaydedilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Naîmâ, *Tarih*, V, 19, 131, 244, 352-356, 428; VI, 329; Silâhdar, *Tarih*, I, 229; Şeyhî, *Vekâyü'l-fuzalâ*, I, 316-318; La'îzâde Abdülbâki, *Sergüzeşt: Aşka ve Âşıklara Dair, Melâmî Büyüklüğü* (haz. Tahir Hafızalioğlu), İstanbul 2001, s. 57; *Sicill-i Osmânî*, IV, 175; *İlmîyye Salnâmesi*, s. 481-482; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III/2, s. 478; Danişmend, *Kronoloji*², V, 129; Abdülkadir Altunsoy, *Osmanlı Şeyhülislâmları*, Ankara 1972, s. 92; Mehmet Nermi Haskan, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, İstanbul 2001, I, 91-92, 106; Mehmet İpşirli, "Üsküdar'da Medfun Şeyhülislâmlar", *Üsküdar Sempozyumu IV: Bildiriler* (ed. Coşkun Yılmaz), İstanbul 2007, II, 447-448; "Melâmîyye", *DİA*, XXIX, 32.



TAHSİN ÖZCAN

SEYYİD MEHMED ŞERİF EFENDİ

(ö. 1193/1779)

Osmanlı şeyhülislâmı.

1115'te (1703) doğdu. Osmanlı ulemâsından Yenişehirli Şerif Efendi'nin oğlu ve Şeyhülislâm Çatalcalı Ali Efendi'nin kızı tarafından torunudur. Babası Şerif Efendi'nin Bursa kadılığından mâzulen 1121'de (1709) vefatından sonra annesi Kazasker Kevâkibzâde Veliyyüddin Efendi ile, kendisi de üvey babasının kızıyla evlendi. Tahsilini tamamlayarak 1133'te (1721) müderris oldu. 1159'da (1746) Âmid (Diyarbakir) kadılığına tayin edildi. Bir süre Bursa ve ardından Mekke kadılığı pâyesi aldı ve nakîbüleşraflık görevine getirildi. Muharrem 1170'te (Ekim 1756) İstanbul kadısı oldu. Muharrem 1180'de (Haziran 1766) Anadolu kazaskerliğine tayin edildi, 16 Ramazan 1183'te (13 Ocak 1770) Rumeli kazasker-

Seyyid Mehmed Emin Efendi'nin bir fetvası (*İlmîyye Salnâmesi*, s. 482)

